

Sanktionsretten i Grundlovssager og den politiske Situation

Taler

Lars Raknerud

Sted

Kristiania

1 Sanktionsretten i Grundlovssager

Den Forfatning, hvorunder vi fra 1814 indtil nu har gjort saa store og gledelige
Fremskridt, er i Fare; derfor krever ogsaa Fædrelandet af os, at hver Mand gjør
5 sin Pligt, det vil sige gjør, hvad man efter Evne formaar for at bringe vor
Udvikling ind igjen paa jevne og normale Spor. Det gjælder da først at komme
til Klarhed over Stillingen, hvorfra Faren truer, og hvori den bestaar. Det gjælder
at faa Folk til at tænke rolig og besindigt og at se, hvorhen den Udvikling vil
føre, som vi nu holde paa at drages ind i. Det for sin Sindighed og sit Alvor saa
10 ofte omtalte norske Folk er i den sidste Tid saaledes opskremt og forvildet af
ubesindige «Folketalere» paa Folkemøder og i Pressen, at det knapt er til at
kjende igjen. Der røres op i alt, og udsaaes Misnøie med det bestaaende; intet
synes at due mere af det, som vi hidtil har ment, det var en Lykke at eje. For
saadanne, der skal leve af at fiske i rørte Vande, er det blevet en herlig Tid; thi nu
15 e Mistilliden og Ufordrageligheden ret trængt ind i alle vore Samfundsforhold
ligefra Regjering og Storting og ned til Naboer og dem, der bor sammen under
et Tag. De har alt i længere Tid været holdt Møde paa Møde, Agitatorene reiser

Land og Strand for at mande Folk op til Striden og navnlig da at sende saadanne
20 Mænd til Thing, der til det yderste vil øge den under foregivende af, at
Regjeringen og Kongemagten vil trelbinde det arme norske Folk og berøve det
dets frie Forfatning. Folk har hørt dette opigjen og opigjen saalenge, at de tror,
det vel maa være sandt, og saa raaber man Bravo, Bravo og giver «stormende
Bifald» og «dundrende Bifald» til det, som i Virkeligheden ofte enten er tomt
25 Vaas eller ogsaa revolutionær Tale.

Kampen begyndte som bekjendt først rigtig for Alvor, da Kongemagten havde
nægtet Sanktion paa Stortingets 3-4 Gange vedtagne Forslag om Statsraadenes

30 Adgang til Thinget, og saa Storthinget alligevel den 9de Juni 1880 sagde, at
Beslutningen var Lov, og nu gaarda Vetostriden som et Uveir over det hele
Land.

Venstre paastaar nu, at Kongen intet Veto har i Grundlovssage. Høire siger med
35 Regjeringen, at Kongen her ifølge Grundloven har Sanktionsret. Venstres
«Folketalere» siger, at dersom Kongemagten skal have absolut Veto i
Grundlovssage, da e der intet igjen af vor Frihed. Høire svarer, at Kongens Veto
just er et Vern og en nødvendig Betryggelse for Forfatningen og

40 Friheden. Venstre har skremt mange med Vetoet; man søger at indbilde Folk, at
dersom Kongen har absolut Veto, da er han Eneherre over Grundloven. Nei,
Kongen kan aldrig forandre en Tøddel i Grundloven, det kan alene Storthinget.
Kongen kan kun ved sit Veto forhindre, at Storthingsmajoriteten faar omstøbe
Forfatningen naarsomhelst. Har vi havt, og har vi en Grundlov, der er en af de
45 frie ste i Verden, da bidrager Vetoet alene til, at vi beholder denne uantastet, og
skulde ikke det være godt? Saalenge Forfatningen ikke kan forandres uden

med begge Statsmagters Samtykke, da er vi ogsaa saameget tryggere for, at vi
beholder saavel det indskrenkede Kongedømme som den evangelist-lutherste
50 Religion og vor Statskirke. Det er det værd at huske paa, naar vi ser, at
republikanske Tilbøieligheder og ligefrem Fornægtelse af

Kristendommen stedse trænger sig mere ind. - Ole Gabriel Ueland sagde, at «det
norske Folk har to Øiestene, som det ikke tillader, at der røres ved, nemlig
55 Statskirken og Grundloven.» Mener det norske Folk endnu det samme som
han, da er Vetoet her en Nødvendighed. Men de Herrer, der bestandig raaber
paa «Frihed,» er selvfølgelig utilfredse hermed; thi det vil kunne hindre deres
radikale Planer fra at komme til Gjennemførelse. Det er værd at legge Merke til,
at det ogsaa var Vetoet, som de, der kaldte sig Frihedsmænd i den franske
60 Revolution, først vilde have vek. Man indbildte ogsaa da Folk alt ondt om det,
saa den ene spurgte den anden, hvad det var fornoget frygteligt, som skulde
komme over Folk og Land. Det absolute Veto findes i alle indstrenkede
Monarkier i Europa undtagen i Grekenland. Mangler da disse derfor Friheden?
Nei, dette viser kun, at ogsaa andre mener, Vetoet er en nødvendig Betryggelse
65 for Forfatningen. - Men for os er Spørgsmaalet: hjemler vor Forfatning
Kongemagten et absolut Veto? Vi skal lidt nærmere undersøge, hvorledes det
forholder sig med

70 Sanktionsretten i Grundlovssager.

I § 75 staar, at det tilkommer Storthinget: a) at give og opheve Love; at paalegge Skatter, Afgifter, Told" o. s. v. Her opregnes videre, hvad Storthinget har at
gjøre; det sidste, som i denne § nevnes er 1) at naturalisere Fremmede». I §§ 76,
75 77, 78 og 79 bestemmes, hvorledes der skal gaaes frem ved almindelige Lovsages
Behandling, Foreleggelse til Sanktion, m. m. Efter § 79 kan en almindelig Lov
tvinges gennem ved 3 Ganges uforandret Gjentakelse af 3 paa hinanden
følgende Storthing efter nye Valg. I § 80 faar vi Besked om, hvorledes der skal
forholdes med alle andre Beslutninger, der trenger Sanktion, hvilke behandles i
80 samlet Storthing - ikke som alm. Love i Odelsting og Lagthing. § 80 lyder:

«Storthinget forbliver samlet, saalenge det finder det fornødent, dog ikke over
to Maaneder uden Kongens Tilladelse. Naar det, efterat have tilendebragt sine
Forretninger, eller efter at have være samlet den bestemte Tid, heves af Kongen,
85 meddeler han tillige sin Resolution paa de ikke allerede forinden afgjorte
Beslutninger, ved enten at stadfeste eller forkaste dem. Alle de, som han ikke
udtrykkeligen antager, ansees som af ham forkastede.» (Sidste Punktum er
udhævet her).

90 Her har vi en almengjældende Regel for Sanktionsretten. I § 81 omhandles, at
Lovene skulle udferdiges i det norste Sprog m. m. Undtagelse fra Regelen i § 80
opregnes i § 82; den lyder:

«Kongens Sanktion udfordres ikke til de Storthingets Beslutninger, hvorved: a)
95 det erklærer sig samlet som Storthing efter Konstitutionen; b) det bestemmer sit
indvortes Politi; c) det antager eller forkaster de tilstedeværende Medlemmers
Fuldmagter; 6) det stadfæster eller forkaster Kjendelser om Valgstridigheder; e)
det naturaliserer Fremmede; f) og endelig til den Beslutning, hvorved
Odelstinget setter Statsraader eller andre under Tiltale.»

100

Saafermt der, som det paastaaes, ikke trengtes Sanktion til Forandringer i
Grundloven, saa maatte dette have været udtalt her, hvor man just opregner
Undtagelserne fra den Regel, at «alle» Beslutninger maa forelægges Kongen for
af ham enten at «antages» eller «forkastes».

105

Det viser sig ogsaa klart, at Eidsvoldsmændene har ment, hvad der i § 80 er sagt;

thi de var enige om det, at dersom Bestemmelsen om at «naturalisere Fremmede», der efter § 75 tilkommer Stortinget, ikke flyttedes overtil § 82, da fik Kongen Sanktionsret til den; nu staar den blandt Undtagelserne, og Kongen har intet dermed at bestille. At Undtagelserne i § 82 maa udvides noget til beslegtede Tilfelde som f. Ex. Udnevnelse af Statsrevisorer og Foreleggelse af Regjeringens Protokoller - hvilket selvfølgelig ikke trenger Sanktion - beviser dog mindst af alt, at dette ogsaa skulde være Tilfelde med Grundlovsforandringer.

Men § 112, der taler om Grundlovsforandringer, nævner intet om «absolut Veto» - og saa er der intet Veto, fortæller Venstre-Folketalerne og mange med dem. Her skal vi mærke os, at Udtrykket «Veto» ikke findes i Grundloven; der staar ligesaa lidt «suspensivt Veto» som «absolut Veto»; men der staar, som vi har seet, adskillig om Sanktionsretten. Men hvorfor staar det da ikke i § 112, at Kongen har Sanktionsret? Nei, fordi det staar for, baade Regelen (§ 80) og Undtagelserne (§ 82).

Eidsvoldsmændene var meget bange for, at Forfatningen skulde blive let at forandre. Enkelte af dem var endog inde paa den Tanke, at den burde være uforanderlig, eller at den kun skulde kunne forandres hvert 50de eller 25de Aar.

«§ 112. Viser Erfaring, at nogen Del af denne Kongeriget Norges Grundlov bør forandres, skal Forslaget derom fremsettes paa første ordentlige Storting efter nyt Valg og kundgjøres ved Trykken. Men det tilkommer først et af de ordentlige Storting efter neste Valg at bestemme, om den foreslaaede Forandring bør finde Sted eller ei. Dog maa saadan Forandring aldrig modsige denne Grundlovs Principer, men alene angaa Modifikationer i enkelte Bestemmelser, der ikke forandre denne Konstitutions Aand, og bør 2/3 af Stortinget være enige isaadan Forandring.»

Denne § siger aabenbart intet ligefrem hverken for eller imod Vetoet; men dens sidste Del hviler fornuftigvis paa Forudsetningen af den almindelige Regel for Sanktionsretten. Der staar først: «Viser Erfaring» o. s. v. det er, Grundlovens Bestemmelser skal have vist sig at være for trange for Samfundets lykkelige og jevne Udvikling, først da bør der foretages Forandringer. Hvilken Erfaring har vi saa om vort Samfunds Vekst og Fremgang siden 1814? I hele denne Tid har Kongemagten sanktioneret enhver Grundlovsforandring, der er traadt i Kraft, ligesom de, den ikke har antaget, derved er gjort virkningsløse. Skulde vi ud af

denne Erfaring ønske, at Vetoet var vek, og at vor Grundlov saaledes blev lettere at forandre end enhver anden Lov? 2/3 Pluralitet har nemlig mindre at betyde end den dobbelte Behandling i Odelsting og Lagthing og det suspensive Veto, navnlig i Tider, da der gaar en stærk Agitation igjennem et Folk. - Derefter bestemmer §en, hvorledesder skal gaaes frem ved Grundlovsforslags Fremsettelse og Behandling. Ja, vil man indvende, det staar, at Storthinget skal bestemme, om «Forandring børfinde Sted eller ei.» Hertil svares: det staar ogsaa i § 75, at det tilkommer Storthinget «at give og opheve Love», og dog kan ingen benegte, at Kongen (efter § 79) har Sanktionsret til dem. Udtrykket i § 112 at «bestemme om Forandringen bør finde Sted eller ei», er svagere end det «at give og opheve Love», og kan derfor endda mindre udelukke Sanktionsretten. Sagen er, at Kongens Sanktionsret til Grundlovsforandringer fremgaar af §§ 80 og 82 og til almindelige Love af § 79.

Hvilken som helst Forandring, der maatte foretages, maa «aldrig modsige Grundlovens Principer, men alene angaa Modifikationer i enkelte Bestemmelser, der ikke forandre denne Konstitutions Aand.» Denne Bestemmelse gjelder først og fremst Storthinget; thi ingen anden kan forandre Grundloven ; men dersom dette Lovbud skal faa Betydning, da maa nogen have Myndighed til at paase, at det bliver overholdt. Dette kan alene Kongemagten gjøre, og det kun derved at den har Veto.

Det fremgaar saaledes klart nok af Grundloven, at den som Regel har opstillet Sanktionsretten, Vetoet. Den har gjort sine Undtagelser fra denne Regel ved at nevne de Beslutninger, hvortil Negtelse af Sanktion kun gjelder et Stykke bortover (suspensivt Veto, § 79), og dem, hvortil ingen Sanktion udkreves (§ 82).

Men det kræves ogsaa, naar man læser Grundloven, at der bruges almindelig sund Fornuft og ikke bare pukkes paa, at ikke «Vetoet» staar i § 112 - og saa findes der heller ingen Sanktionsret. Enhver Lov er bygget paa en Sammenheng i sine Bestemmelser, som ingen kan løsrive sig fra, saalenge det er ham om at gjøre at udfinde Lovens sande Mening, og saa ogsaa her.

Jeg skal nu gaa over til i Korthed at behandle

Vetosagens Historie.

Vor Grundlov skylder Folkesuvereniteten sin Tilblivelse. Den er given af Folkets særlig dertil udkaarede Repræsentanter paa en Tid, da vi ingen Konge havde, men kun en midlertidig Styrelse. Riksforsamlingen paa Eidsvold og ligesaa det overordentlige Storting i 1814 var begge grundlovgivende Forsamlinger, der indehavde hele Statsmyndigheden; thi saavel Fredrik VI som Kristian Fredrik havde nedlagt sin Magt i Folkets Hænder, og da indehavde altsaa Folkets Repræsentanter hele den høieste Statsmyndighed (Suvereniteten) udelte. Men naar Folket selv gjennem disse Mænd har givet sig en Forfatning, hvorved Suvereniteten er delt mellem Konge og Storting, da er det de to Statsmagter isammen og ikke den ene alene, der indehaver og udøver Suvereniteten.

Der er en væsentlig Forskjel paa de grundlovgivende Forsamlinger i 1814 og vore almindelige Storting. De første var udrustede med Folkets særlige Fuldmagt til at give Riget en Grundlov og vælge en Konge. De havde ingen Kongemagt ved Siden af sig, derfor var de alene helt suverene, og derfor er det ogsaa naturligt, at den Grundlov, de gav, maatte «kundgjøres i Repræsentantenes og ikke i Kongens Navn»; thi særegne Tilstande kræver dertil svarende Forholdsregler. Vor Grundlov er derfor underskrevet af Repræasantene, som gav den i 1814; men ingen af de Forandringer, som vore almindelige Storting har foretaget, er kundgjorte i dets Navn, men i Kongens. Naar en Lov gives paa en Tid, da Folketinget Konge har - Kongemagten er nedlagt - da ligger det i «Sagens Natur» at den kundgjøres i Repræsentantenes Navn. Det er derfor en stor Vildfarelse, naar man fra dette har villet slutte sig til, at Kongen heller ikke nu skulde have noget med Forandringer i Grundloven at bestille. Dette maatte forudsætte, at vi fremdeles levede under Forhold som i 1814; men saa er det ikke; thi nu er den ved Konstitutionen indsatte Kongemagt i fuld og lovlig Virksomhed, og vore almindelige Storting er ikkeligestillede med hine grundlovgivende Forsamlinger.

Grundlovens Tilblivelseshistorie og Underhandlingene med de svenske Kommissærer skal jeg ikke her gaa nærmere ind paa. Kun saameget skal nevnes, at Kommissærene den 4de November 1814 erklærede hele Konstitutionen, saaledes som den nu af Stortinget var besluttet og med dem konfereret at være fra Hans Majestets Side «antaget og vedkjendt». Den 10de s. M. udtalte Carl Johan Kongens Antagelse og overleverede hans skriftlige Ed til Konstitutionen. Underhandlingenes «Hensigt var at tilveiebringe Enighed mellem Stortinget og Kongen om Grundlovens Indhold», og dette opnaaedes. Den grundlovgivende Forsamling stillede herved det Spørgsmaal til Kongen: Vil du

225 paa denne Grundlov være vor Konge? Og Kongen svarede: Ja, det vil jeg, han
«antog» Grundloven, og saavel han som Storthinget gjorde sin Ed paa den.
Men hvilken Betydning kunde disse Underhandlinger tillegges, om Storthinget
paa egen Haand nogle Aar bagefter kunde have gjort op igjen altsammen uden
at spørge Kongemagten derom? Begge Parter er gaaede ud fra, at Kongen har
230 havt Sanktionsret, om Grundloven skulde forandres. Det har været anset som
en Selvfølge efter §§ 80 og 82 m. fl. Kongens Ed til Grundloven taler ogsaa sterkt
for, at den ikke kan forandres uden hans Samtykke. Han har nemlig ikke gjort
Ed paa, at han vil gjøre alt, hvad et Parti inden «Folket» til forskjellige Tide
maatte foreskrive ham som Grundlov, om dette aldrig saameget var stridende
235 mod hans Villie og bedste Overbevisning.

Vor Grundlov er bygget paa Magtfordelingens Princip. Derved er Friheden
bedst betrygget; thi Enevoldsherer misbruger altfor ofte sin Magt til at
undertrykke sine Modstandere. Eidsvoldsmændene vilde ligesaa lidt, at
240 Storthinget som Kongen skulde være Enehersker. I en Adresse, som
Rigsforsamlingen sendte Kristian Fredrik 17de Mai 1814 udtales, at den har
forfattet en Grundlov, som de mente, den maatte være Riget tjenligst. «Vi have
til den Ende søgt at fordele den suverene Magt» o. s. v. Dette saavel som den
Grundlov, de gav, viser klart, at den fulde Suverenitet (den høieste
245 Statsmyndighed) nu efter Grundloven er «fordelt» mellem Kongemagt og
Storthing. Kristian Fredrik skrev ogsaa i sin Dagbog, da han havde lest Udkastet
til Grundloven: «Magten er godt delt mellem Kongen og den lovgivende
Forsamling. Han har Evnen til at gjøre det gode og ikke det onde.» - I
Indledningen til det Udkast, hvorefter Grundloven blev skreven, hedder det:
250 «At afsondre den lovgivende Magt fra den udøvende er Hovedpunktet i en
Statsforfatnings Ligevægt». Efter at have talt om, at det er nødvendigt at
indstrenke den udøvende Magt, fortsættes saaledes: «Men det er endnu mere
nødvendig at indskrænke den lovgivende Magt, som, naar den vil, kan
fuldbringe i et Øieblik, hvad den udøvende dog kun efter en længere eller
255 kortere Række af Foretagende kan bevirke: at omstyrte Statsforfatningen.»
Følgen af Suverenitetens Fordeling er da ogsaa, at den Grundlov, som er bygget
paa dette Princip, aldrig kan forandres, uden at begge Statsmagter derom er
enige. I modsat Fald blev ethvert Storthing eneraadende, saa det naarsomhelst
kunde svekke eller endog tilintetgjøre den anden Statsmagt.

260

Spørgsmaalet om Sanktionsretten i Grundlovssager har ogsaa ligesaa fra 1814 til
9de Juni 1880 været besvaret saaledes gennem Praxis og paa anden Maade, at

Kongens Veto burde være «uomtvisteligt».

265

Da den første Forandring i Grundloven var vedtagen af Stortinget, oversendte Georg Sverdrup - den Sverdrup, der var President 17de Mai 1814 Sagen til Kongemagten med følgende Ord: «Beslutning fattet i Kongeriget Norges Storting den 3die Aug. 1818 i Forventning om H. M. Kongens Sanktion».

270

Beslutningen nægtedes Sanktion og blev ikke Lov.

I 1824 udtalte Konstitutionskomiteen følgende: «Det er efter Komiteens Formening uomtvisteligt, at Grundlovsforandringer ikke kan gjøres uden med Stortingets og Kongens felles Samtykke». I denne Komite sad bl. a.4

275

Eidsvoldsmænd nemlig Georg Sverdrup, Wedel-Jarlsberg, Horneman og Chr. Krogh.

Den vægtigste og mest ligefremme Udtalelse af, at Kongen har absolut Veto i Grundlovssager er Stortingets høitidelige Adresse af 29de Mai 1824

280

saalydende:

«Nationalrepræsentationen erkjender, at D. M. ifølge Sagens Natur allerede er i Besiddelse af et absolut Veto forsaavidt Forandringer i Grundloven angaar.»

285

Men saa fortæller man os, at denne Adresse kun var en «Høflighedsskrivelse», som man ikke mente noget alvorligt med, og at disse Mænd vare rædde. Og dog var det dem, de enstemmig forkastede Carl Johans 10 Forslag til Forandringer i Grundloven. - Hvormeget vore «Folketalere» dog kan sige! Har der nogensinde i Norges Storting siddet Mænd, der viste, at de havde Mod og Ærlighed, saa er det disse. De skulde ikke have ment det alvorligt med Erkjendelsen af Kongens Veto ligeoverfor den Grundlov, som for fleres Vedkommende var deres Livs største og skønneste Gjerning. Man kunde fristes til at spørge, om de, der saaledes behandler vor Historie og dens bedste Mænd, er ærlige, og om det for dem først og fremst er Sandheden om at gjøre. Det maa forresten være meget tyndt for Grunde, hvor man nødes til at gribe til sligt.

295

Denne Erkjendelse af Vetoet har da ogsaa senere Storting i Ord og Gjerning anerkjendt. Den er aldrig tagen tilbage for 9de Juni 1880. - I den lange Tid, da Spørgsmaalet om Statholderposten var oppe, har Mænd som Johan Sverdrup, O. G. Ueland og selv Søren Jaabæk udtalt sig for Vetoet. Den sidste sagde 28de Mai 1873, at «han tænkte, det laa i «Sagens Natur», at Kongemagten her

300

maatte have Sanktionsret.»

305 Hvad gjorde Storthingets Præsidenter og flere af dets fremragende Mænd den 11te Mai 1880, da Kongen var i Kristiania? De gik op til ham paa Slottet og bad i en privat Audiens om, at han vilde sanktionere Beslutningen om Statsraadssagen. Kongen svarede blant andet, at han havde sat sig nøie ind i Sagen; men at han først kunde give Svaret i sit Raad. Saa taler den
310 konstitutionelle Konge.

Den 13de Mai f. A. sendte 70 Repræsentanter en Skrivelse til ham, hvori de udtaler Haab om, «at Storthingets Opfatning i omhandlede Anliggende nu ogsaa maa blive delt af Deres Majestæt.» Man anholder paany indtrængende om
315 Sanktion. Havde Storthinget Ret til at gjøre dette, naar de mente, at Kongen ingen Sanktionsret havde til Grundloven? Nei, Sanktionsretten er erkjendt endnu den 13de Mai 1880.

Da Sanktion ikke blev meddelt, fik Piben 4 Uger senere en anden Lyd. Da sagde
320 man 9de Juni, at Sanktion heller ikke var nødvendig.

Jeg mener derfor, det er fuld Grund til at sige med det juridiske Fakultet: «Det er ubestridt som ubestrideligt, at Kongen lige siden 1814 har udøvet denne Ret (Sanktionsretten), og det er ligeledes ubestrideligt, at det er skeet med
325 Storthingets fulde Indrømmelse. I 15 Tilfælde har Kongen meddelt Sanktion til Beslutninger fattede overensstemmende med § 112. I 9 Tilfælde for 1880 har Kongen negtet sin Sanktion til saadanne, uden at nogen af dem derefter er traadt i Kraft eller af Storthinget er paastaaet at være det.» - At Kongen har Sanktionsret ved Grundlovsforandringer hører derfor til det sikreste i vor
330 konstitutionelle Ret, ogsaa fordi den stadig har været udøvet. I omtvistede Spørgsmaal erkjendes nemlig det for gjældende Ret, som altid har været almindelig erkjendt. Sædvaneretten har i saadanne Tilfælde forbindende Kraft, den maa gjælde, indtil Loven i det omtvistede Punkt forandres.

335 Man har fra Venstre sagt, at Storthinget kun skal have taalt Sanktionsrettens Udøvelse. Det har ikke villet bruge hele sin Myndighed fuldt ud. Det er løs og daarlig Tale; thi det strider mod alt, hvad Storthinget har gjort og sagt. Og det værste er, at Storthinget slet ikke havde havt Ret til at tie stille, dersom Kongemagten efter dets Mening skulde have tillaget sig en Myndighed, som
340 ikke efter Grundloven tilkom den. Det havde ikke Ret til at tie stille, naar den

anden Statsmagt efter dets Mening krenkede Forfatningen; og det havde ikke selv Ret til at gentage en Beslutning, som efter dets Mening allerede var gjeldende Lov; thi det, som før er Lov, det gjør man ikke til Lov. Norges
345 Storthing har altid vidst at paase og haandheve sine Rettigheder. Det er betegnende, at det er fra de samme, som vil frakjende Georg Sverdrup, Falsen m. fl. Ærlighed og Oprigtighed, slige Paastande fremføres.

Kongens Sanktionsret (Veto) ved Grundlovsforandringer følger saaledes med
350 Nødvendighed af:

1) Grundlovens egne Ord og Bestemmelser,

2) dens Aand og Principer og

355

3) den sedvansmessige Ret, som ved Regjerings og

Storthings felles Fortolkning fra 1814 - 1880 har dannet sig.

360 Et andet Spørgsmaal er det, om vi maa anse det for ønskeligt, at Kongemagten har denne Ret. Her vil jeg svare med Sorenskriver Roll: «Det er min inderste Overbevisning, at det i det store og hele taget er til Landets Bedste. Jeg henviser trøstig til vor Udvikling siden 1814, til Folkets indre og ydre Vekst siden den Tid.» Vi har gjort kjempemessige Fremskridt «under den Grundlov, vi har og
365 under den Forstaaelse af denne Grundlov, at den har delt Magten mellem Konge og Storthing,» og at Kongen har Sanktionsret til den. Derfor vil vi heller aldrig være med paa, at dens Magtfordelingsprincip skal forrykkes, saa den skal kunne forandres i en Haandevending. Det vilde være til ubodelig Skade for vor Frihed, og er først Friheden tabt, saa hører den til de Ting, som det altid er
370 meget vanskeligt at faa igjen. Er Grundloven vor Friheds bedste Vern, saa vil vi ogsaa gjerne, at den skal være saavidt muligt betrygget mod Forandringer af en ofte opagiteret Storthingsmajoritet. - Regjeringen med Kongen i Spidsen vil visselig ligesaavel som Storthinget kun, hvad der er til Folkets Fremgang i Velstand og Lykke. En Forandring, der almindelig erkjendes for gavnlig, vil
375 Kongemagten i Lengden hverken ville eller kunne modsette sig. Fra Statsraadssagen kan intet Bevis i modsat Retning føres. Thi denne Sag er vistnok gjentagne Ganger vedtagen i de sidste Aar - af Storthinget; men vi faar ogsaa huske paa, at den før er forkastet 11 Gange - af Storthinget. Dette viser, at Reformens Gavnlighed har været højst forskjellig opfattet. Storthinget har

ialfald her sagt Nei mange flere Gange end Regjeringen.

Det gaar ikke an at ville berøve den udøvende Magten den ved Forfatningen tillagt Rettighed, fordi om man ikke faar en Forandring igjennemført, saa fort
385 man vil. Retmæssigheden og Gavnligheden af Kongens Sanktionsret i Grundlovssager staar dog derfor lige fast.

Den politiske Situation er nærmest fremkaldt ved den beklagelige Beslutning af
9de Juni 1880, da Storthinget negtede Kongens Sanktionsret i Grundlovssager
390 og gjorde Paastand paa at være eneraadigt over Grundloven. - Situationen er derved bleven en Kamp om Magten mellem Storthinget og Regjeringen. Regjeringen søger at verne om og bevare vor Forfatning, der e bygget paa Magtfordelingens Princip, medens Storthingsmajoriteten vil indføre den Statsskik, som har fundet sit mest betegnende Udtryk i de bekendte Ord af
395 Johan Sverdrup, at al Magt skal samles i Storthingets Sal og, «Magtfordelingen er Vrøvl». Storthingsmajoriteten skal til enhver Tid og i alle Sager være alt beherskende, for den skal alt og alle bøie sig. Men det vil igjen i Virkeligheden sige, at en enkelt eller nogle faa Ledere skal styre alt. Gagekomiten i 1818 siger herom: «Det sande Fødelandssind bestaar ikke i ved enhver Leilighed at ville
400 tilvende Nationalforsamlingen Rettighede paa den exekutive (udøvende) Magts Bekostning; thi Despotismen er og vil altid vorde lige forhadet, hvadenten den udøves af den lovgivende eller den exekutive Magt, og den, der bidrager til hins ulovlige Forøgelse, er visselig ikke mindre sit Fødelands Fordærver end den, de søger at spille Magten i Regjeringens Hender.» - Mon der ikke just i vore Dage
405 arbeides paa at indføre en saadan Despotisme, der skal udøves af Storthinget? - Har man været bange for, at Majoriteten ikke altid har villet gaa med Førerne som f. Ex. Hin 9de Juni, da har endog de forsmedelige Ord lydt i Norges Storthing : «Jeg overtager Ansvarer for Forslagets Fremsettelse og alle dets Følger.» Ogsaa sligt tør man byde, naar det kniber. Forslaget gik igjennem -
410 Sanktionsretten benægtedes - og for nu at holde Beslutningen

oppe og klare «Følgerne» griber man til de mest fortvilede Midler. Man vil berøve Kongemagtens Talsmænd i Thinget Talefriheden ved en
«Mundkurvlov» og skade Landet ved at nægte unødvendige Bevillinger for at
415 drive den forhadte Regjering væk, der staar deres Planer i veien.

I Pressen trykkes der op hele Bunker af Usandhed og halv Sandhed om Vetoet og dets Virkninger, om Regjeringens Udugelighed paa alle Felter, om dens

420 Ufordragelighed og Taabelighed. Snart sagt allevore Samfundsinstitutioner fra
Husmandsvæsenet og Almuskolen til Statskirken og Forfatningen skal
omstøbes. Der holdes politiske Folkemøde fra Fjeld til Fjære; thi nu gaar det rent
for smaat bare ved Hjelp af Pressen. Der findes stadig nye Agitationsmidle, saa
fort de gamle er udslidte. Der meddeles stadig nye «Oplysninger», saa snart de
425 gamle er blevne umulige. Her kun et lidet Exempel paa disse Oplysningers
Paalidelighed. Af hele Venstreleiren brugtes for kort Tid siden den svenske Dr.
Høier som en Autoritet af første Rang mod Vetoet i Grundlovssager. Da dette
saa kom til Hr. Høiers Kundstab, eklærede han i «Aftenbladet», at han aldeles
ikke har udtalt nogen Mening om Beskaffenheden af Kongens Veto ved
430 Grundlovsforandringer¹⁾. Nu nødes man vel til at tie med ham; men saa finde
man en anden. - Paa Folkemøderne settes alt under Debat. Hvorledes Land og
Rige skal styres, det forstaar nu saa godt hver og en i «det suværene Folk».
Dersom man ikke kan være med og sige, at Regjeringen vor, den er saa elendig,
og de findes intet Veto o. s. v., da er man ikke «frisindet». - Vil man vide, hvilke
435 Forbedringer man vil opnaa, hvad det er for noget godt, vi ikke har Frihed til at
gjøre, og hvilket Maal, der arbeides hen til, - da faar man gjerne vente paa Svaret.
- Mon vi dog ikke i Sandhed endnu kan anvende Kristian Fredriks Ord og sige:
vi har Frihed til at gjøre det gode, men ikke det onde. Enhver kan opnaa de
høieste Stillinger i Samfundet, om han har den fornødne Dygtighed. Vi mangler
440 ikke borgelig eller politisk Frihed, Tale- eller Trykkefrihed, Troes- eller
Samvittighedsfrihed. Det er med Sandhed sagt, at vi har en af Verdens frieste
Forfatninger, og dog skriges der, som om vi skulde være ufri som Russer eller
Kinesere. Sagen er vel, at en «Situation», der skal holdes oppe ved Hjælp af
Opvigleri og Agitation, ikke kan trives, om den ei faar vende op og ned paa alt. I
445 sin Tid levede Jaabekagitationen som bekjendt af at vise Folk et Billede, som
man dreiede rundt, og man saa: «Sparsomhed», «Naadeløn», «liden
Rentefod», «Embedsvelde» og «Frihed» og «Lighed» og saa forfra igjen.
Hvorledes Sparsomheden er gennemført kande 120 - 130 Millioner Krone
Statsgjeld fortelle om. Regjeringen bør vel ogsaa herfor have Skylden, om densaa
450 ikke kan tage en Krone ud af Statskassen uden Storthingets Bevilling; man tale
lige fuldt om, at «Regjeringen er for flot». Det eneste, den i Tilfælde her kunde
lastes for, maatte da være, at den ikke sagde Nei til Udbetaling af Bevillinger
fremkomne ved Kompromisser f. Ex. til Vossebanen. Men hvilket Skrig skulde
man ikke da faaet høre! Hvad Storthinget forøvrigt har «svaret» paa mange
455 Hold, vil for største Delen snart komme igjen med forøget Styrke; det er i de
fleste Tilfælde kun Udsættelser indtil videre; der vil senere komme saamange
flere Krav paa en Gang, der maa afhjælpes.

- 460 I den sidste Tid har man da ogsaa nægtet Bevillingerfort væk til rent
samfundsnyttige Øiemed, ikke for at spare; men som det gjentagende i
Storthinget er sagt «paa Grund af Situationen», det er, man vil nu lade Folket
lide for at drive Regjeringen væk.
- 465 I Grundlovens § 75 staar, at det tilkommer Storthinget «at bevilge de til
Statsudgiftene fornødne Pengesummer.» Dersom nu en Bevilling ansees gavnlig
og fornøden, og Pengene paa en rimelig Maade kan skaffes, da bør ogsaa
Storthinget efter Grundlovens Ord og Mening bevilge. Med Retten til at
bevilge følger ogsaa Ansaret for Nægtelsen. Men Storthingsmajoriteten
470 ræsonnerer slig: Ifjor bevilgede vi rigtignok 30,000 Kr. til Skars Krudtvek, og vi
talte om, at Krudt var en Fornødenhedsartikel, saalenge vi vil forsvare vort
Land; iaar skal dog Krudtverket staa, fordi vi ikke liker Regjeringen.
Storthingsmajoriteten den har nok Medlidenhed med de stakkels Fiskere og
med de Sømænd, der i en bælgmørk Nat i Storm og Uveir driver ind udenfor
475 Kysten ved Grimstad og arbeider paa Livet for at finde en Havn. Nu, der var af
Regjeringen foreslaaet Bevilling til et Par Fyr; men en Del Skibe faar helle forlise,
og kanske større Verdier end alt, hvad Fyrene vilde kostet, gaa tilgrunde, og
nogle Fiskere og Sømænd faar heller sette Livet til, end vi vil bygge Fyr nu,
saalenge Selmer og hans Mænd er Statsraade. Sligt er ikke Sparsomhed, men
480 Ødselhed, ja noget verre end det. Man burde vel ogsaa spørge, om en Handling
er moralsk forsvarlig. - Æreskillingen skal ogsaa nægtes. Vor gamle, herlige
Haakonshal skal staa der halvferdig, intet skal bevilges. Sveige forhøier
Kronprinsens Apanage, naar han faar egen Hofholdning; vi skal ikke «for
Tiden» være med. Vi skal heller staa der som smaalige Uslinger ligeoverfor
485 Broderfolket og i andre Nationers Øine. Æreskillingen vil ingen hederlig Mand
spare og heller ikke et Folk. - Man vil ved Hjælp af sligt fratage Kongemagten
Retten til at være en selvstendig Statsmagt og gjøre den til Storthingets lydige
Tjener. Men ingen Regjering, der bestaar af Mænd, som husker sin Ed og sit
Ansvar, lader sig fordrive ved slige Midler. Kongemagten kan ikke opgive sig selv
490 for at opnaa en Del nyttige Bevillinger; det vilde være at kjøbe Guld for dyrt.
Den pligter at værne om Konstitutionen til det yderste, og det haaber vi ogsaa,
den gjør. Om Storthinget vil gaa videre frempaa den Vei, kan dets Adferd
hverken kaldes klog eller retsindig; Regjeringen rammes ikke, og Landet lider.
- 495 For at samle stedse mere og mere ind under sit Magtomraade har Storthinget
forlænget sit Samvær Aar efter Aar, saa det nu sidder sammen over 4 1/2

Maaned om Aaret, efter Grundloven skal det sidde 2; men Kongemagten har hidtil givet det Tilladelse til at sidde, saalænge det har villet. I forrige Aar gjorde
500 man endda Paastand paa, at Militærkomiteen skulde sidde sammen, efterat Storthinget var opløst. Men der er vel ikke længere nogen Stortingskomite, naar Kongen har opløst Thinget; kunde én Komite sidde sammen mellem Thingsessionene, saa kunde ogsaa alle de andre gjøre det; men sligt er ligefrem mod Grundloven. Kongen søgte alligevel at imødekomme Storthinget ved at
505 opnævne en kongelig Kommission med Sverdrup som Formand, i hvilken han indtog alle Militærkomiteens Medlemmer og desuden nogle dygtige Militære. Men da sagde Sverdrup og flere med ham: nei, det vilde de ikke. - Man vilde have faaet Retten til at lade Komiteer sidde sammen, om det saa var hele Aaret, det kunde have været en noksa pen Indledning til Opnaaelsen af en af de Ting,
510 der staar paa Venstres Fremtidsprogram; thi efter Johan Svedrups Ord skal vi have Udsigt til at faa stedsevarende Storthing. Han siger: «Jeg vil ikke legge Skjul paa, at jeg forøvrigt er af den Mening, at permanente (stedsevarende) Nationalforsamlinger er de eneste, som rigtig svarer til sit Øiemed, de, som er permanente med visse Ferier en Gang imellem». Hertil skal blot bemærkes, at
515 kun «Levebrødspolitikere» da vilde faa Tid til at sidde i Thinget, og at dette nu koster Landet over 2000 Kr. pr. Dag. Hvad stedsevarende Storthing vilde koste, kan enhver efter dette regne sig til.

Der tales nok om Sparsomhed i Statshusholdningen; men paa samme Tid skal
520 «Folket i Vaaben»; vi skal have en Arme paa 88000 Mand, medens den nu ikke udgjør Halvparten. Hvormange Penge mon dette vil koste, om denne Hær skal blive ordentlig indøvet og udstyret med

Vaaben og Kleder m. m. - Vort Armebudget kom datil at forøges med flere
525 Millioner om Aaret, og mangesynes vist, dette Budget er stort nok før. - Istedetfor vor nuværende Dommerstand skal vi have Jury eller folkevalgte Dommere, en Institution, som vil blive meget kostbar for Folket, derom er alle enige. Om vi ogsaa da vil have den samme Betryggelse som nu for upartiske og fuldt ud lovmedholdige Domme, skal jeg lade være usagt. Juryen vil ialfald blive
530 alt andet end besparende, det er vist.

Almindelig Stemmeret skal indføres. Som det indledende Skridt hertil bør Godkjendelsen af Myrmandsvæsenet betragtes. Følgene af denne Beslutning vil vise sig, saasnart de Eiendomsløse forstaar, hvilken Magt de herved kan faa. Det
535 var under denne Sags Behandling, at Sverdrup talte om en «velkommen Tilgift

til Velgerbefolkningen». Ja, ingen tviler vel om, at for politiske Agitatorer er Myrmændene rent kjerkomne Redskaber; men derved er ogsaa Magtens Tyngdepunkt flyttet over fra de Eiendomsbesiddende til dem, som lidet eller
540 intet eier. Stortinget har ved sin Godkjendelse af, at Stemmeret kan erholdes ved Kjøb af en Myrlap eller en Stenrøs for en 4 - 5 Kr. eller mindre ligefrem gjort vore Stemmeretsbetingelser latterlige for os selv som for andre Nationer. Sligt kan man faa ud, naar man læser Grundloven uden at tage Hensyn til nogen fornuftig Mening. Det værste ved dette er endda, at mindre samvittighedsfulde
545 og brave Personer herved forskafter sig Stemmeretten, de øvrige bliver udenfor. Venstremænd har ogsaa i Stortinget udtalt, at dette er en Omgaelse af Grundloven; men endda stemmer man for sligt. Naar de i økonomisk Henseende daarligt stillede faar sine «Folketalere» og sine Folkemøder, det er, naar Agitationen skrider lidt længere ned, da skal vi tale ved Bønderne om den
550 Magt, de kan udøve. Da spørges det nok kanske, om ikke Bonden vaagner, og vi ved, at «naar Bonden vaagner, saa vaagner han til Reaktion». Bare det ikke da er forsent. - Der nægtes Bevilling til Fyre og lignende; men de bevilges 20,000 Kr. til de nyfødte.

555 Folkevæbningssamlag, der ikke engang i sine Regler har nogen Bestemmelse om det Formaål,

deres «Fellesstyre» skal virke for. «Midlene er forudsatte anviste en enkelt Mand, som ikke har nogen Forpligtelse til at stille Kaution for de ham betroede
560 Penge, og som man savner Adgang til at kontrollere i Anvendelsen af Pengene». En saadan Brug af Statens Midler har aldrig før fundet Sted, og derfor nægtede ogsaa Kongen sin Sanktion til Beslutningen. Og dog har Venstres Fører Sverdrup sagt, at han gjerne til en Begyndelse skulde være med paa at bevilge 5 - 600,000 Kr. til disse Samlag, forat hver Mand kunde faa sin Rifle. Dette er vel
565 ogsaa at spare.

Men det første og sidste i hele Programmet er dog som før sagt at drive 9de Juni-Beslutningen igjennem for enhver Pris; mod det Maal skal der med alle Midler arbeides. Stortinget skal være eneraadigt over Grundloven. Hertil har Kongen i
570 Throntalen svaret:

«Med alvorlig Bekymring har jeg maattet erfare, at Stortinget vil gjøre gjeldende, at det uden Kongens Sanktion kan forandre Grundloven. Min Overbevisning om det uberettigede i denne Paastand er urokkelig. Kun Konge

og Storthing i Forening kan forandre Grundloven. Med dyb Følelse af min kongelige Pligt vil jeg af al min Evne værge om den Grundlov, som vi alle - I saavel som jeg - har besvoret, og som enhver ubrødeligen maa overholde, hvis Samfundets Fred og Tryghed skal kunne bevarer».

580

Naar Kongemagten ikke staar urokkelig paa Forfatningens Grund, da maa den ogsaa kunne gjøre Regning paa, at «alle oplyste og fædrelandssindede Mænd, hver i sin Kreds, vil støtte dens Bestræbelser» for at haandheve Forfatningen.

585 Dersom Kongen ikke har Sanktionsret til Grundloven, da er denne lettere at forandre end enhver anden Lov; da kunde dens § 1, de bestemmer, at «Kongeriget Norge er et frit, selvstændigt, udeleligt og uafhængeligt Rige, forenet med Sverige under en Konge» omskrives saa: «Norge er en Republik», uden at den anden Statsmagt havde noget dermed at bestille. § 2, der
590 bestemmer, at «den evangelisk-lutherske Religion forblive Statens offentlige Religion" kunde paa samme Vis, om 76 Storthingsmænd derom blev enige, komme til at lyde: «Staten har ingen Religion, som den vil støtte eller forsvare». Det norske Folk vilde være daarligt tjent med, at det Grundlag, hvorpaa vor Samfundsbygning hviler, paa den Maade blev givet stormende Agitationer og
595 skiftende Storthingsmajoriteter i Vold.

9de Juni-Beslutningen kan heller aldrig gennemføres ad lovlig Vei, naar Kongemagten - som den har sagt - ikke er villig til uden videre at bøie sig for den Afgjørelse, som saa aabenbart er en Krenkelse af dens Ret. Regjeringen har her
600 paa sin Side klare Udtalelser fra tidligere Storthing, de alle fleste Videnskabsmænds Fortolkning og Tusinder af hederlige og oplyste Landsmænd. Naar nu Venstre alligevel paastaar, at denne ulykkelige Beslutning skal drives igjennem trods Kongemagtens Modstand, da maa vel enhver spørge: hvortil vil dette føre? Svar: Enten til en Omstyrtelse af Forfatningen gennem en
605 Revolution eller til Nederlag for Partiet selv. - Jeg vil sige med Kand. Aubert i «Fædrelandet»: «Er det da virkelig for Alvor en Omstyrtelse af vor monarkiske Forfatning, en Revolution, man vil?» Efter de sidste Tidens Foretelser synes det vist desværre at pege derhen. Paa Mødet i Øier udviklede Bjørnson sine revolutionære Ideer. Han talte om, at Folket har Ret til at «gjøre Gaarden ren»
610 (at jage Kongen bort), at opsigte Foreningen osv. Han saa ikke altid noget urigtigt eller syndigt i Revolutioner. «Dagbladet» siger om dette, at Bjørnson «var Tolk for de Tanker, der med hele Tidens Magt gjør sig gjeldende i vort Folk».

615

Vælgerne skal afgjøre Striden, siges der. «Folket i Valg er den levende Lov». Der er saaledes ikke mere Spørgsmaal om, hvad vor Grundlov siger; «Vælgerne skal holde Dom over Storting og Kongemagt, en afgjørende Dom, som begge Statsmagter skal bøie sig for». Hvad denne Vælgerfolkets Dom vil sige, kan
620 nærmere forstaaes, naar man husker nogle af Digterens nyeste Viser. I Valgvisen heder det:

«Det Land er vort, dets Lov er vi,

625 Saa føler alle fri,

Vort Tarv, vort Barn er Magten, som

i Folkets Sjæl gjør Lov og Dom,

630

og med sit Liv hver Mand staar Vagt,

naar Folkets Dom er sagt».

635 Naar Kongemagten kun vil bøie sig for Grundloven og intet andet, da skal altsaa hver Mand staa Vagt med sit Liv. Hvad dette betyder forstaar enhver. Det er den samme Grundbetragtning, der gaar gennem hele Bjørnsons Folkesuverænitetslære, der tilvisse hviler paa revolutionær Grund.

640 I «Verdens Gang» tales om den nærverende Tid som gaaende «forud for afgjørende Forandringer i Nationens Liv».

Hvad er dette for Forandringer?

645 Af Opsangen til Folkevæbningssamlagene husker vi ogsaa nogle fine Strofer:

«Gamlingen paa Thinge

skal faa stemme trygt og kjækt

650

bagom Rifleringe

af vor unge Slægt».

655

Mod hvem er det Gamlingen paa Thinge skal beskyttes?

Paa Stiklestad siger Bjørnson den 4de Juli: «Og lader nogen Kongedømmet sige, at absolut Veto kan det ikke opgive, da maa du aabent svare, at saa maa det
660 norske Folk opgive Kongedømmet. (Langvarig Bifald). Mindre maa Valget ikke blive end mellem det absolute Veto og Kongedømmet (Dundrende Bifald)».

Det er sandt, hvad Bjørnson længere fremme i sin Tale siger, at mange Nordmænd, fædrelandssindede Mænd og Kvinder, vil kalde sligt «oprørske
665 Tale».

Hvad har vi saa at vente os, naar den antydede Revolution maatte være over? Vi skal lade Venstre tale.

670 Johan Sverdrup har udtalt, at naar Regjeringen stillede sig som nu, da var der intet andet Raad end at arbeide for Republiken.

I «Oplandenes Avis» tales i Anledning Throntalen om, at, «man nu kan have Grund til at tænke sig lidt mere ind i, hvordan man helst skulde indrette sig for
675 det Tilfælde, at man skulde bestemme sig for Republik». Her ser det ud, som det at «bestemme sig for Republik» skulde være noget ganske lovligt og ligetil. Vi husker jo, den skal kunne komme som «Brevet med Posten»!

Naar man har læst Throntalen, vil mange sige som saa, fortæller «Nordmande»:
680 «Nei, nu kan vi ikke længere øine Muligheden af nogen Forsoning mellem Kongestyre og Folkefrihed hos os - den sidste (Folkefriheden) vil kun findes i Republiken».

«Nordmanden» gentager senere samme Tale, idet den siger, at «alle de
685 Frisindede» nu maa «stille sig Fristaten (Republiken) forøie og kjæmpe for den mod Høirepartiet med Kongen i Spidsen».

Hvad er det at kjæmpe for Fristaten? Hvad kan man sige, før man er indenfor det, som efter Grundloven maa betegnes som oprørske Tale?

690

Skulde ikke slige Udtalelser bringe enhver til af Hjertet at underskrive

Kongemagtens Ord i Throntalen:

695 «Jeg sætter mit Haab til, at den beklagelige Splittelse og Ophidselse, som har
trængt sig ind i vort offentlige Liv, efterhaanden maa give Plads for en mere
uhildet og sindigere Opfatning af bestaaende Forhold og af Samfunnslivets
Krav, og at alle oplyste og frisindede Mænd, hver i sin Kreds, vil støtte mine
700 Bestræbelser til dette Maal. Maatte et naadigt Forsyn afværge de uheldsvangre
Følger af ethvert Forsøg paa at rokke selve Grundvolden for den
Samfundsorden, hvorunder det norske Folk i saa mange Aar har levet lykkeligt
og frit».

For at vise vort Broderfolks Opfatning af Stillingen skal anføres lidt af et Par af
705 Sveriges største og mest ansede Blade.

«Aftonbladet» for 21de Juni skriver:

«Det er et Faktum, at det Parti, der for Tiden har Magten i Stortinget, og som
710 vel et andet Aar vil besidde og udøve denne Magt i alt større Udstrækning, er
fiendtligt sindet saavel mod Kongemagten som Unionen og nærer Mistillid til
Sverige. Udtalelser i dets Presse og paa dets Møder bekræfter dette til Overflod».

715 «Opløsningen af det Baand, der forener den skandinaviske Halvøs to Riger, vil
sikkert for eller senere, maaske tidligere og hastigere end man tror, medføre
begges Undergang som frie, selvstændige Stater».

«Det er med Tanken herpaa, at det, der tilvisse ligger paa Bunden af den
720 Agitation, som længe har vedvaret og med forøget Styrke drives i Norge,
fortjener den mest aarvaagne Opmærksomhed fra svensk Side».

«Nya dagl. Allehanda» for 26de Juni ender en Betragtning saaledes:

725 «Vi haaber af ganske Hjerte, at Kongens Ønske maa gaa i Opfyldelse, at «et
naadigt Forsyn maatte afværge de uheldsvangre Følge» af den Demagogpolitik,
som nu drives i Norge. Men dette kan kun ske ved en fuldstændig Opgiven af de
Bestræbelser, der nu sønderriver og splitter det norske Folk, og hvis Talsmænd
tilhører Stortingets nuværende Majoritet. Sker ikke dette, da forestaar der
730 alvorlige Ting i Norge. Vi vil ikke berøre, hvad der i Tilfælde af en fortsat

Fremadstriden paa den revolutionære Bane, hvorpaa man nu har slaaet ind, kan
ske; men de norske Opviglere kunne være forvissede om, at Sverige altid med
Kraft og Eftetryk vil staa paa den lovhjemlede norske Kongemagts Side og vide
735 at værne om Ukrænkeligheden af den Traktat, der er afsluttet med Norge».

«Aftonbladet»: «Maatte derfor Norges oplyste og for sit Lands sande Ære og
Vel uegennyttigt brændende, fædrelandssindede Mænd vaagne op til fælles
energisk Handling for i Tide at forebygge de Ulykker, der utvilsomt før eller
740 senere skulle blive en Følge af den Agitation, der nu drives.»

Hver fædrelandskjærlig Mand, der vil vort Folks fredelige Udvikling paa
Forfatningens Grund, har derfor nu som aldrig før efter min Mening en Pligt
paa sig til at gribe ind for om muligt at bringe Agitationen til at stanse. Enhver
745 saadan, der har Stemmeret, maa møde ved Valgene og afgive sin Stemme. Om
man end er i Minoritet, saa er dog hver Stemme en Protest. Man har med
Stemmeretten ogsaa et Ansvar: man pligter at værne om den Forfatning, man
har svoret Troskab til.

750 Der bør i hver Bygd oprettes

«17de Mai Foreninger»

som en Protest mod 9de Juni-Beslutningen.

755 Man bør arbeide af al Kraft for at bibringe Folk mere sand politisk Kundskab.
Alle bør virke for saadanne Blades og Skrifters Udbredelse, der helt staar paa
Kristendommens og Forfatningens Grund. - Paa et større Folkemøde den 30te
Juli udtalte Kand. Ullmann, at til Venstreblade, som ogsaa han ansaa for i større
760 eller mindre Grad at være Vantroens Organer i vort Land, hørte:

«Dagbladet», «Verdens Gang», «Fædreheimen», «Samfundet» og «Bergens
Tidende». Disse bør da enhver sand Fædrelandsven modarbeide.

765 *) Da Dr. Høier senere forsvarede sit Skrift under Doktordisputas i Upsala,
Oplyste han, at da Grundlovsforandringer behandles i samlet Storting, har
Kongen absolut Veto i Grundlovssager.

Kilde

Sanktionsretten i Grundlovssager og den politiske Situation: populært Foredrag. Kristiania 1882.

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/sanktionsretten-i-grundlovssager-og-den-politiske-situation>

775

780

785

790

795

800

805